

การวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามศาสตร์สมัยใหม่
พุทธจริยา และพระธรรมวินัย
Analysis of The Role of The Sangha 10th Region in Modern Science
Buddhachariya and Dhamma Vinaya

ARTICLE INFO

Article history:

Received 24 June 2019

Revised 26 August 2019

Accepted 2 September 2019

Available Online 11 March 2020

พระมหาพงศ์ทราทิตย์ ก้องเสียง^{1*},

หอมหวล บัวระภา² และ วิเชียร แสนมี³

Phramaha Pongtaratid Kongseang^{1*},

Homhuan Buarabha² and Wichian Sanmee³

ABSTRACT

The purpose of this research was to analysis the role of The Sangha 10th Region in modern Buddhism, Buddhachariya (Buddha Conduct) and discipline to focusing on the study of the role of monks and role theory which was a universal principle; social change theory showing the changing process or social pattern; functional structure theory which is a sociological theory brought to explain the social relations system; adaptation theory explaining a person's adaptation system to interact with a dynamic environment. It also emphasizes Buddhism theory for a society which is the concept of the social role of modern Buddhism. The interpretation theory is used as a framework for interpreting the discipline to understand the spirit of the discipline, including the Buddha and the role of the monks according to the Dhamma Discipline, which is the yardstick for the practice of monks making it possible to show the role of monks according to the discipline and the era.

KEYWORDS: THE ROLE / THE SANGHA 10TH REGION / DHAMMA VINAYA / BUDDHACHARIYA

¹ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย
Doctor of Philosophy (Eastern Philosophy and Religion) Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University, Thailand.

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย
Asst. Prof. Dr. in Eastern Philosophy and Religion Department Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University, Thailand.

* Corresponding author; E-mail address: pago.pttd@gmail.com doi: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามศาสตร์สมัยใหม่ พุทธจริยา และ พระธรรมวินัยเป็นการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับทฤษฎีบทบาทซึ่งเป็นหลักการสากล ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรูปแบบทางสังคมที่เปลี่ยนไป ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ซึ่งเป็นทฤษฎีทาง สังคมวิทยา นำมาเพื่ออธิบายระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ทฤษฎีการปรับตัวแสดงระบบการปรับตัวของบุคคลให้ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง ทฤษฎีพุทธศาสนาเพื่อสังคมซึ่งเป็นแนวคิดการเข้าไปมีบทบาท ทางสังคมของพุทธศาสนายุคใหม่ ทฤษฎีการตีความนำมาใช้เป็นกรอบในการตีความพระธรรมวินัยเพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ ของการบัญญัติพระธรรมวินัยรวมถึงพุทธจริยาและบทบาทของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยซึ่งเป็นปทัฏฐานการปฏิบัติ ของพระสงฆ์ ทำให้ได้รูปแบบการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นไปตามพระธรรมวินัยและสอดคล้องกับยุคสมัย

คำสำคัญ: บทบาท / คณะสงฆ์ภาค 10 / ธรรมวินัย / พุทธจริยา

บทนำ

ตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเถรวาท ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์หรือที่เรียกว่าธรรมาในพุทธศาสนา ของภิกษุไว้ 2 ประการด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เมื่อพระสงฆ์บวชเข้ามาแล้วจะต้องเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย คันถธรรมาและวิปัสสนาธรรมา (ทองพูน สุทธหลวง, 2501) หากพิจารณาจากบทบาททั้งสองประการนี้ จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มี บทบาทมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองเป็นหลัก ไม่มีบทบาททางสังคม แต่เมื่อเราพิจารณาจากคำสอนอื่น ๆ ในพระไตรปิฎก มีหลักฐานปรากฏว่าพระพุทธเจ้าทรงสนับสนุนให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาททางสังคม โดยการส่งพระสงฆ์ออกไปประกาศ ศาสนาด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก” (วิม. (ไทย) 4/32/40) จึงเห็นได้ว่า แม้พุทธศาสนาจะมีเป้าหมายเพื่อออกจากโลกคือการหลุดพ้น แต่ก็มีหน้าที่สำคัญในการสงเคราะห์ต่อโลก พุทธศาสนากับสังคมไม่ได้แยกออกจากกันและพระสงฆ์ก็เป็นผู้มีบทบาทต่อสังคมโดยตรง

สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ผู้คนหันไป พึ่งเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมทางสังคมสมัยใหม่ ซึ่งไม่ได้ให้ความสนใจและความสำคัญต่อ การปฏิบัติตนตามหลักคำสอนและเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ในขณะที่พระสงฆ์เองก็อนุวัติไปตามยุคสมัย มีการปรับ บทบาททางสังคมโดยนำสื่อเทคโนโลยีและวิธีการสมัยใหม่รวมถึงความเชื่อและค่านิยมเข้ามาใช้ นับเป็นกลยุทธ์ที่จะ โน้มนำคนเข้าสู่พุทธศาสนาในลักษณะของการเผยแพร่เชิงรุก (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต, 2548) เพื่อให้เข้าถึง ประชาชนในสังคมได้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีคือทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของ พระสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลเสียคือก่อให้เกิดปัญหาด้านความเหมาะสมของการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ มีปัญหา ความสัมพันธ์ต่อการละเมิดพระธรรมวินัยหรือทำพระธรรมวินัยให้ผิดเพี้ยน ซึ่งเกิดจากการตีความพระธรรมวินัยให้ เข้ากับยุคสมัยผิดพลาด เนื่องจากไม่ได้ศึกษาคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เช่นเดียวกับฝ่ายฆราวาสที่ไม่ได้ศึกษา หรือศึกษาพระธรรมวินัยไม่ลึกซึ้งถึงเจตนารมณ์ของพระธรรมวินัย แล้วนำมาตีความตัดสินอาจะเป็นการสนับสนุน หรือโจมตีบทบาทของพระสงฆ์ตามทัศนคติของตน ล้วนจะก่อให้เกิดเป็นผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความศรัทธาใน พุทธศาสนา รวมทั้งความมั่นคงของพุทธศาสนาอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนหวังที่จะสร้างความเข้าใจในประเด็นบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ จึงได้ทำการศึกษា บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามรูปแบบศาสตร์สมัยใหม่ โดยมีพระธรรมวินัยและพุทธจริยา เป็นกรอบใน การวิเคราะห์ เพื่อจะชี้ให้เห็นรูปแบบบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ไทยที่มีความสอดคล้องกับยุคสมัยภายใต้กรอบ ของพระธรรมวินัยและพุทธจริยาต่อไป

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามศาสตร์สมัยใหม่ พุทธจริยา และพระธรรมวินัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

สำหรับการศึกษาเรื่องบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามศาสตร์สมัยใหม่ พุทธจริยา และพระธรรมวินัย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งได้มีการศึกษาตามวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร พระไตรปิฎกภาษาไทย คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตำราหนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป
2. ลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมายในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ซึ่งประกอบด้วย พระสงฆ์ นักวิชาการศาสนาและวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนหลากหลายสาขาอาชีพ จำนวน 30 รูป/คน
3. จำแนกและตรวจสอบข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้
5. สรุปและนำเสนอผลงานการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามศาสตร์สมัยใหม่ พุทธจริยา และพระธรรมวินัย นี้ เพื่อความสะดวกและง่ายต่อความเข้าใจ ในที่นี้ผู้เขียนได้นำเสนอนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

บทบาทของพระสงฆ์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยและตามที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมตามพันธกิจทางศาสนาและสังคม

พระธรรมวินัย หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ หรือรูปแบบการศึกษาและปฏิบัติตนของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา เพื่อบรรลุเป้าหมายทางพุทธศาสนา

พุทธจริยา หมายถึง พระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์ต่อสัตว์โลก ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทของพระพุทธเจ้าที่มีต่อสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย โลกัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาวโลก ญาติตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อพระญาติ และพุทธตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะพระพุทธเจ้า

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ในสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและสอดคล้องยุคสมัยนั้น จะต้องศึกษาหลักการที่เป็นพื้นฐานตามศาสตร์สมัยใหม่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ประกอบด้วย ทฤษฎีบทบาท ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีการปรับตัว ทฤษฎีพุทธศาสนาเพื่อสังคม ทฤษฎีการตีความ ดังต่อไปนี้

บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีบทบาท พบว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องแสดงออกตามสถานภาพหรือตำแหน่งของตน ซึ่งแต่ละสถานภาพนั้นมีกรอบของบทบาทที่ถูกลงไว้ จากความคาดหวังของคนในสังคม (Cohen & Orbuch, 1990) และแต่ละบุคคลนั้นประกอบด้วยหลายสถานภาพ จึงต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่หลายบทบาท บทบาทมีลักษณะเป็นพลวัต (เดมคักดี สุวรรณประเทศ, 2527) คือ

มีความเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับสภาพนั่นเอง หากจะกล่าวโดยสรุปแล้ว บทบาทมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม
2. เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของสังคมตามแต่ละสถานภาพหรือตำแหน่ง
3. เป็นองค์รวมหรือบรรทัดฐานของตำแหน่งทางสังคม และสามารถแยกประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ประการ ด้วยกัน คือ 1. บทบาทในอุดมคติ 2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ 3. บทบาทที่แสดงออกจริง เมื่อนำบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 มาวิเคราะห์กับทฤษฎีบทบาท จะเห็นว่าบทบาทของคณะสงฆ์ไทยเป็นรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพของพระสงฆ์ภายใต้ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนหรืออวัติไปตามยุคสมัย

บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่เป็นรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ทฤษฎีนี้กล่าวว่าพัฒนาการทางสังคมเกิดจากการทำงานของปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่เป็นแรงขับให้ประชาชนมีการกระทำที่กระตือรือร้น (Max weber, 1964) สามารถเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะแวดล้อมใหม่เพื่อความอยู่รอด การเปลี่ยนแปลงจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกภาพของบุคคล (Everett, 1996) การเปลี่ยนแปลงของสังคมในมุมมองของพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่ว่าธรรมชาติของสรรพสิ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา ดังนั้นเมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้บทบาทของพระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎธรรมดาที่จะต้องปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้สอดคล้องกับบริบทสังคม เพื่อให้ทันกับสถานการณ์และความคาดหวังของคนในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับพระธรรมวินัย และปัญหาการยอมรับของสังคม

บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ พบว่า ทฤษฎีนี้ถือว่าสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง และสามารถตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสังคมจากข้อเปรียบเทียบนี้ได้ดังนี้ คือ สังคมเป็นระบบ ๆ หนึ่ง ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั้นไว้เสมอ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551) จากสมมติฐานนี้ผู้เขียนเห็นว่าทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มีความเกี่ยวข้องกับ การดำเนินบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ตามระบบความสัมพันธ์ของพระสงฆ์กับสังคม ซึ่งพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ตามกรอบโครงสร้างหน้าที่ของสังคม มีบทบาทในฐานะเป็นที่พึ่ง สร้างดุลภาพ เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีการปรับตัว พบว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการคิด มีสติในการพิจารณา เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มนุษย์ในสังคมมีการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เปลี่ยนไปตามความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ในแต่ละสภาพสังคมและยุคสมัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการปรับตัวของมนุษย์ให้สามารถดำรงอยู่ การปรับตัวเป็นผลของความพยายามของบุคคลที่ปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตน ไม่ว่าจะปัญหา ด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการหรือด้านอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอยู่ (Coleman, 1981) พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ก็อยู่ภายใต้กฎความเปลี่ยนแปลงนี้เช่นเดียวกัน ดังนั้น การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมจึงต้องมีการปรับรูปแบบให้มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้การเผยแผ่ธรรมเข้าถึงประชาชนสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ต่อไปได้

บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีพุทธศาสนาเพื่อสังคม พบว่า พุทธศาสนาเพื่อสังคม เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหาสังคมโลกยุคพุทธศาสนาเพื่อสังคมมีบทบาทสำคัญคือ การมุ่งพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีฐานอยู่บนความมีสติ ปัญญา และกรุณา เพื่อสามารถตอบปัญหาสังคมโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความสลับ

ซบซ้อน (Thich Nhat Hanh, 1991) ถือเป็นบทบาทในมิติใหม่ของพุทธศาสนาและพระสงฆ์ยุคใหม่ ซึ่งการดำเนินบทบาทรูปแบบใหม่นี้ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกับบทบาทของพระสงฆ์ในยุคเดิมและปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชาวพุทธแบบเถรวาทอาจมีความสงสัยในบทบาทของพระสงฆ์ในมิติด้านสังคมปัจจุบัน ทั้งเป็นที่ยอมรับ และไม่ยอมรับ ตามแนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคมเชื่อว่าพุทธศาสนามีมิติทางสังคมเป็นรากฐานดั้งเดิมอยู่แล้ว จากหลักฐานการที่พระพุทธเจ้าตรัสให้พระสาวกเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ของชาวโลก และหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เช่น หลักเมตตากรุณาในพรหมวิหาร 4 หลักความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมตามหลักทศ 6 หลักการสงเคราะห์กันในสังคหวัตถุ 4 หรือกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการอิงอาศัยกันเกิดขึ้นของสรรพสิ่งตามหลักปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น ล้วนแสดงให้เห็นมิติทางสังคมในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เพียงแต่รูปแบบการเสนอคำอธิบายในแต่ละยุคสมัยอาจจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันบ้างตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในแต่ละยุคสมัย เช่นเดียวกับบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นไปในมิติทางสังคมเป็นหลัก มีการแสดงบทบาทไปตามหน้าที่ในสถานะต่าง ๆ ทางสังคม นอกเหนือไปจากการแสดงธรรม เช่น บทบาทในการเป็นนักการศึกษา นักพัฒนา และนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีการตีความ พบว่า หลักการตีความคัมภีร์ที่จะทำได้ความหมายที่ถูกต้อง มีอยู่ 2 ประการ คือ การตีความเชิงหลักไวยากรณ์ และการตีความเชิงจิตวิทยา (Schleiermacher, 1998) ส่วนหลักการตีความพระธรรมวินัยเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตัดสินบทบาทหรือความประพฤติของพระสงฆ์ว่ามีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยหรือไม่ นั้น มีเครื่องมือการตีความที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ คือ การตีความจะต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ บริบทสังคม ขั้นตอน และวิถีชีวิตในการบัญญัติพระวินัย รวมถึงเกณฑ์ตัดสินการกระทำที่อยู่นอกเหนือสิกขาบท เรียกว่า มหาปเทศ (วิ.ม. 5/92/104) ซึ่งเป็นทั้งรูปแบบการตีความและเป็นทั้งเกณฑ์วินิจฉัย การตีความไปในตัว มีสาระสำคัญ คือ อย่าเพ่งยึดมั่นในสิ่งที่แสดงนั้นว่าถูกต้อง โดยที่ยังไม่ได้ตรวจสอบตามหลักมหาปเทศตามลำดับก่อน เริ่มจากอัตโนมัติซึ่งถือว่าไม่น่าหนักหนาเชื่อถือ น้อยที่สุดให้ตรวจสอบอัตโนมัติกับอจาริยาท ถ้าไม่ขัดกัน ถือว่าควรรับฟังและเชื่อถือได้ อจาริยาทเองนั้น ควรตรวจสอบดูกับสุตตานุโลม หากตรงกัน จึงควรรับฟังและเชื่อถือได้ หากขัดแย้งกันให้ยึดถือเอาสุตตานุโลมเป็นเกณฑ์ และท้ายที่สุดแม้สุตตานุโลม ต้องตรวจสอบดูกับสูตรด้วยเช่นกัน และให้ถือความถูกต้องโดยยึดเอาสูตรเป็นเกณฑ์ เพราะเชื่อกันว่าสูตรนั้น เป็นคำสอนของพระเจ้า จึงคัดค้านไม่ได้ หากคัดค้านสูตรดังกล่าวถือว่าเป็นการคัดค้านพระพุทธเจ้าด้วย และรวมถึงหลักการคล้อยตามบริบททางสังคมหรือรัฐด้วย

บทบาทคณะสงฆ์ภาค 10 กับพุทธจริยา พบว่า พุทธจริยา เป็นพระจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่สัตว์โลก ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประการ ประกอบด้วย โลกัตถจริยา ญาติัตถจริยา และพุทธัตถจริยา (วิ.ม. 4/7-9/11-15) ซึ่งเป็นต้นแบบการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ไทย ที่ได้ยึดเอาจารีตตามแบบพุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงถือว่าพุทธจริยาเป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดของการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ การดำเนินบทบาทตามพุทธจริยานั้น พระสงฆ์ได้ปรับรูปแบบการดำเนินบทบาทตามพุทธจริยาภายใต้ขอบเขตของพระสาวก เพราะพุทธจริยานั้นเป็นจริยวัตรเฉพาะของพระพุทธเจ้า พระสาวกไม่อาจปฏิบัติตนเหมือนกับพระพุทธเจ้าได้ทุกเรื่อง ดังนั้น การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ไทย เมื่อนำมาเทียบกับพุทธจริยาแล้ว พบว่า การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ต้องคำนึงถึงบทบาทที่สอดคล้องกับสถานะของพระสาวก พุทธจริยาจึงอยู่ในฐานะเป็นต้นแบบที่พระสงฆ์ไทย นำมาใช้ให้เหมาะสมในแต่ละด้าน

บทบาทคณะสงฆ์ภาค 10 กับพระธรรมวินัย พบว่า บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ยึดรูปแบบมาจากพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ซึ่งมีบทบาทหลัก ๆ ที่แบ่งจากลักษณะของพระสงฆ์ในอุดมคติหรือที่เรียกว่าสังฆคณ สามารถจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ บทบาทต่อตนเอง และบทบาทต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542) บทบาทต่อตนเอง เรียกว่า อัตตहितคุณ ประกอบด้วยคันถุระและวิปัสสนาธุระ บทบาทต่อผู้อื่น

และสังคมโดยรวม เรียกว่า ปรหิตคุณ คือ คุณที่จะพึงเกื้อกูลให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เมื่อพระสงฆ์ได้รับความเคารพ นับถือ กราบไหว้ ได้รับการสักการะแล้ว ท่านย่อมสงเคราะห์ตอบด้วยการแนะนำ สั่งสอน บอกทางแห่งความดีให้ เป็นต้น ถือเป็นบทบาทต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม เป็นไปตามบทบาทความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้าน การเข้าไปมีบทบาททางสังคมของพระสงฆ์นั้น เพื่อให้เป็นไปเพื่อความดีงามและประโยชน์ทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาส จะต้องดำเนินบทบาทภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย ตั้งอยู่ในสมณสาธูป ไม่ดำเนินบทบาทต่อสังคมที่เกินเลย ซึ่งมีข้อห้ามไว้ เช่น การสงเคราะห์ชาวบ้านโดยเดรัจฉานวิชา และการคลุกคลีกับคฤหัสถ์จนเกินไป (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2539)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับ ทฤษฎีบทบาท พบว่า บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 เป็นรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพของพระสงฆ์ภายใต้ความคาดหวังของพุทธศาสนิกชน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนหรือปรับตัวไปตามยุคสมัย ตรงกับ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท ที่กล่าวไว้ว่า บทบาทคือหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องแสดงออกตามสถานภาพหรือตำแหน่งของตน ซึ่งแต่ละสถานภาพนั้นมีกรอบของบทบาทที่ถูกละวางไว้จากความคาดหวังของคนในสังคม และแต่ละบุคคลนั้นประกอบด้วยหลายสถานภาพจึงต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่หลายบทบาท บทบาทมีลักษณะเป็นพลวัต คือมีความเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับสถานภาพ

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ไทย ถึงแม้ว่าจะยึดรูปแบบการแสดงบทบาทไปตามกรอบของ พุทธจริยา พระธรรมวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้ว การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ไทย ยังต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับสถานการณ์และความคาดหวังของคนในสังคม ตรงกับ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับโดยมีการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่เป็นรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น และเป็นไปตามหลักการสำคัญของพุทธศาสนาที่มีมุมมองต่อการเปลี่ยนแปลงว่า ธรรมชาติของสรรพสิ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ พบว่า โครงสร้างหน้าที่เป็นหลักการสำคัญของสังคม ที่จะนำมาใช้ในวางระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมภายใต้อาณาเขตของสังคมนั้น ๆ เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมที่จะก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยและการมีชีวิต ตรงกับ บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ซึ่งพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ตามกรอบโครงสร้างของสังคม มีบทบาทในฐานะเป็นที่พึ่ง สร้างดุลภาพเพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับ ทฤษฎีการปรับตัว พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ ก่อให้เกิดการสูญเสียความสมดุล ความต้องการของมนุษย์ไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมด มนุษย์จึงต้องเผชิญปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ดังนั้น มนุษย์จึงเกิดการปรับปรุงพฤติกรรมของตนที่เรียกว่าการปรับตัว โดยมีจุดประสงค์ว่ามนุษย์ต้องการอยู่ในสภาวะสมดุลระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตรงกับ บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ในปัจจุบันที่ตกอยู่ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมเข้าถึงประชาชนสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ต่อไปได้ พระสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับตัว พิธีการ วิธีการ หรือบทบาทให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่ทั้งนี้ต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับพระธรรมวินัยด้วย

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับ ทฤษฎีพุทธศาสนาเพื่อสังคม พบว่า พุทธศาสนามีมิติทางสังคมเป็นรากฐานดั้งเดิมอยู่แล้ว จากหลักฐานการที่พระพุทธเจ้าตรัสให้พระสาวกเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ของชาวโลก

และหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เช่น หลักเมตตากฎาในพรหมวิหาร 4 หลักความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม ตามหลักทศ 6 หลักการสงเคราะห์กันในสังคหวัตถุ 4 หรือกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการอิงอาศัยกันเกิดขึ้นของสรรพสิ่ง ตามหลักปฏิจกสมุปบาท เป็นต้น ล้วนแสดงให้เห็นมิติทางสังคมในพระพุทธรูปทุกองค์ เพียงแต่รูปแบบการเสนอ คำอธิบายในแต่ละยุคสมัยอาจจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันบ้างตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในแต่ละยุคสมัย ตรงกับ บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ที่มุ่งเน้นไปในมิติทางสังคมเป็นหลัก มีการแสดงบทบาทไปตามหน้าที่ในสถานะต่าง ๆ ทางสังคม นอกเหนือไปจากการแสดงธรรม เช่นบทบาทในการเป็นนักการศึกษา นักพัฒนา และนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับทฤษฎีการตีความ พบว่า ปัจจุบันคณะสงฆ์ภาค 10 มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัยและเข้าถึงประชาชนมากขึ้น ซึ่งมีปัญหา การยอมรับของคนในสังคมบางส่วนว่าไม่อยู่ในสมณสาธูปไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยนั้น เพื่อให้การดำเนินบทบาท ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างสอดคล้องกับยุคสมัยและไม่ผิดต่อพระธรรมวินัย เป็นที่ยอมรับ ของคนในสังคม จึงต้องอาศัยการตีความพระธรรมวินัยมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในสังคม ปัจจุบัน ตรงกับ ทฤษฎีการตีความคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ซึ่งใช้หลักการตีความพระธรรมวินัยเปรียบเทียบกับ สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตัดสินบทบาทหรือความประพฤติของพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ปัจจุบันว่ามีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยหรือไม่ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ และหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือการตีความที่ พระพุทธเจ้าทรงประทานเป็นเครื่องพิจารณาตัดสินการกระทำที่ไม่เหมาะสมบางอย่างที่อยู่นอกเหนือสิกขาบท รวมถึง หลักการคล้อยตามบริบททางสังคมหรือรัฐด้วย

ผลการวิเคราะห์บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 กับพุทธจริยา พบว่า คณะสงฆ์ภาค 10 ยึดเอาจารีตตามแบบ พุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยการปรับรูปแบบการดำเนินบทบาทตามพุทธจริยาภายใต้ขอบเขตของ พระสาวก เพราะพุทธจริยานั้นเป็นจริยาวัตรเฉพาะของพระพุทธเจ้า พระสาวกไม่อาจปฏิบัติตนเหมือนกับพระพุทธเจ้า ได้ทุกเรื่อง ดังนั้น การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ไทย เมื่อนำมาเทียบกับพุทธจริยาแล้ว จึงพบว่า มีทั้งส่วนที่เหมือนกัน แตกต่างกัน และคล้ายคลึงกัน เนื่องจากการดำเนินบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ต้องคำนึงถึงบทบาทที่สอดคล้องกับ สถานะของพระสาวก พุทธจริยาจึงอยู่ในฐานะเป็นต้นแบบที่คณะสงฆ์ภาค 10 นำมาปรับใช้ให้เหมาะสม ดังจะได้ วิเคราะห์แต่ละด้านต่อไปนี้

ด้านโลกัตถจริยา คณะสงฆ์ภาค 10 ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมโลกเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า บทบาทการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาวโลกจึงเป็นบทบาทที่เหมาะสมแก่คณะสงฆ์ภาค 10 ในการบำเพ็ญโลกัตถจริยา ของพระพุทธเจ้านั้น ยึดตามพุทธกิจ 5 ประการ ซึ่งจะนำมาเปรียบเทียบกับบทบาทของพระสงฆ์ไทย ดังนี้ การออก บิณฑบาตโปรดญาติโยมในเวลาเช้า ตรงกับ พุทธกิจประการที่ 1 เวลาเช้าเสด็จออกบิณฑบาตเพื่อเป็นการโปรดสัตว์ โลกผู้ต้องการบุญ เนื่องจากการออกบิณฑบาต เป็นกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์อยู่แล้ว ดังนั้น พระสงฆ์ไทย จึงกวัดขัน ให้พระเถระเขตปกครองทำกิจวัตรของสงฆ์อย่าได้ขาดเว้นแต่อาพาธหรือติดธุระ การเผยแผ่และการแสดงธรรม ตรงกับ พุทธกิจประการที่ 2 ในเวลาเย็นทรงแสดงธรรมแก่คนผู้สนใจในการฟังธรรม เพราะพระสงฆ์ภาคไทย มีนโยบายมุ่งเน้น การเผยแผ่โดยการแสดงธรรมตามจารีตของสังคมไทย ซึ่งในเวลาเย็นตลอดพรรษาจะมีญาติโยมเข้ามาฟังธรรมเป็น ประจำทุกวัน แต่จะมีข้อแตกต่างกับพุทธกิจอยู่บ้างคือ พระพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมในเวลาเย็นทุกวัน แตกต่างจาก พระสงฆ์ไทย คือ จะแสดงธรรมเวลาเย็นในช่วงเช้าพรรษา ส่วนช่วงเวลาอื่นจะแสดงในตอนเช้าวันธรรมสวนะหรือเวลา ที่โอกาสอำนวย การให้อโวาทและกรรมฐานแก่พระเถระได้ปกครองของพระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการ ตรงกับ พุทธกิจประการที่ 3 ในเวลาค่ำทรงประทานพระโอวาทให้กรรมฐานแก่ภิกษุทั้งหลาย ซึ่งมีขึ้นในเวลาค่ำหลังจาก การทำวัตรสวดมนต์ ส่วนบทบาทตามพุทธกิจประการที่ 4 ในเวลาเที่ยงคืน ทรงแสดงธรรม และตอบปัญหาแก่ เทวดาทั้งหลาย และพุทธกิจประการที่ 5 ในเวลาใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่อาจจะมีธรรมซึ่งประองศ์ทรงแสดง

แล้วได้รับผลตามสมควรแก่อุปนิสัยบารมีของคนเหล่านั้นไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติ เนื่องจากเป็นพุทธรวิสัยเฉพาะ ไม่อยู่ในวิสัยของพระสาวกสามัญที่จะกระทำตามได้

ด้านญาติตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์แก่ญาติเป็นบทบาทที่พระสงฆ์แต่ละรูปสามารถทำได้ การดำเนินบทบาทด้านนี้คณะสงฆ์ไทย ไม่ได้มีนโยบายส่งเสริมหรือห้ามแต่อย่างใด ปล่อยให้เป็นเรื่องของวิจารณ์ญาณของพระสงฆ์แต่ละรูปว่าจะมีการบำเพ็ญประโยชน์แก่ญาติอย่างไร จึงจะเหมาะสมพอดี สอดคล้องกับพระบรมพุทธานุญาต ไม่เกินไปจนเป็นที่ครหาของคนในสังคม

ด้านพุทธานุจริยา การดำเนินบทบาทด้านนี้ของคณะสงฆ์ภาค 10 มีความแตกต่างจากพุทธานุจริยา เพราะการวางสิกขาบทเป็นพุทธานุสาสำหรับควบคุมความประพฤติของผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือวิสัยที่พระสาวกจะทำได้ คณะสงฆ์ภาค 10 จึงไม่มีการดำเนินบทบาทตามแบบพุทธานุจริยาโดยตรง แต่เป็นการนำรูปแบบมาปรับใช้ในการออกกฎระเบียบพิเศษของวัด เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในวัด ส่วนการเอื้อเพื่อให้คำแนะนำ อำนาจความสะดวกแก่อุบาสกอุบาสิกา ผู้ประสงค์จะเข้ามาบำเพ็ญบุญนั้น คล้ายคลึงกับ พุทธานุจริยาที่ทรงให้คำแนะนำและวางพระองค์ต่อผู้ที่เข้ามาบวชและแสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาในฐานะของบิดากับบุตร ผู้ปกครองกัลยาณมิตร ศาสดาผู้เอ็นดูเป็นต้น ตามสมควรแก่บุคคลและโอกาสนั้น ๆ

ผลการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ กับบทบาทของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย พบว่า ตามพระธรรมวินัย พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล มีบทบาทหลักคือ บทบาทต่อตนเอง และบทบาทต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม ตรงกับ บทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ซึ่งมีการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรในปกครองศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมบาลี และสามัญ ตรงตามหลักคันถธุระ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรเจริญวิปัสสนาตามหลักวิปัสสนาธุระ โดยมีโครงการจัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์เป็นประจำทุกปี และได้เข้าไปมีบทบาทต่อสังคม ตามกรอบภารกิจหลัก 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม ถือเป็นบทบาทต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม เป็นไปตามบทบาทความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้าน

สรุป คณะสงฆ์ภาค 10 ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายใต้ระบบสังคมที่แต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องแสดงออกตามสถานภาพของตน ซึ่งมีกรอบของบทบาทที่ถูกลวงไว้จากความคาดหวังของคนในสังคมเป็นบรรทัดฐาน ตามค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี สังคมมีลักษณะเป็นพลวัตคือ มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของสังคมในมุมมองของพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่ว่าธรรมชาติของสรรพสิ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา ดังนั้นเมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้บทบาทของพระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎธรรมดาที่จะต้องปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้สอดคล้องกับบริบทสังคม แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีฐานอยู่บนความมีสติ ปัญญา และกรุณา เพื่อสามารถตอบปัญหาสังคมโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อน ถือเป็นบทบาทในมิติใหม่ของพุทธศาสนาและพระสงฆ์ยุคใหม่ ซึ่งการดำเนินบทบาทรูปแบบใหม่นี้ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกับบทบาทของพระสงฆ์ในยุคเดิม และปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชาวพุทธแบบเถรวาท ซึ่งบางส่วนอาจมีความสงสัยในบทบาทของพระสงฆ์ในมิติด้านสังคมปัจจุบัน ทั้งเป็นที่ยอมรับ และไม่ยอมรับ

ด้วยเหตุนี้การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ให้เป็นไปตามกรอบของพระธรรมวินัยและสอดคล้องกับยุคสมัยนั้นจะต้องยึดรูปแบบตามพุทธานุจริยาและพระธรรมวินัยมาผสมผสานกับแนวคิดในศาสตร์สมัยใหม่ โดยใช้วิธีการตีความบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ในปัจจุบันกับพระธรรมวินัย ซึ่งพบว่า หลักการตีความคัมภีร์ที่จะทำได้ความหมายที่ถูกต้อง มีอยู่ 2 ประการ คือ การตีความเชิงหลักไวยากรณ์ และการตีความเชิงจิตวิทยา ส่วนหลักการตีความพระธรรมวินัยเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตัดสินบทบาทหรือความประพฤติของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบันว่ามีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ และหลักธรรมที่เป็น

เครื่องมือการตีความที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ คือ การตีความจะต้องคำนึงถึง เจตนาธรรมและวัตถุประสงค์ในการบัญญัติพระวินัย บริบทสังคมในการบัญญัติพระวินัย ขั้นตอนการบัญญัติวินัย วิถีชีวิตในการบัญญัติพระวินัย และเกณฑ์ตัดสินการตีความพระวินัย หลักการคล้ายตามบริบทสังคมหรือรัฐ ซึ่งมีหลักเกณฑ์และแนวทางในการใช้เป็นเครื่องพิจารณาตัดสินการกระทำที่ไม่เหมาะสมบางอย่างที่อยู่นอกเหนือสิกขาบท เรียกว่า มหาปเทศ ซึ่งเป็นทั้งรูปแบบการตีความและเป็นทั้งเกณฑ์วินิจฉัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านพระสงฆ์แต่ละรูป องค์ประกอบของสงฆ์ควรมีการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์รูปแบบวิธีการในการอบรมสั่งสอน นำพระธรรมวินัยและพุทธจริยาไปบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน โดยยึดกรอบของพระธรรมวินัยเป็นหลัก
2. ด้านคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมควรมีการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ เกี่ยวกับการเข้าไปมีบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ โดยเริ่มจากการสังคายนาพระธรรมวินัย ตีความพระธรรมวินัยกับยุคสมัยให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางและความเข้าใจตรงกันระหว่างพระสงฆ์กับสังคม ลดปัญหาบทบาทที่เป็นโลกวิสัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ไทยในอนาคต
2. ศึกษารูปแบบการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ไทยยุค 4.0

เอกสารอ้างอิง

- เต็มศักดิ์ สุวรรณประเทศ. (2527). *สังคมวิทยาเบื้องต้น*. พิษณุโลก: วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม.
- ทองพูน สุทธหลวง. (2501). *ธรรมบทเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *การเผยแผ่เชิงรุก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *คู่มือมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). *ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Cohen, B., and Orbuch, T. (1990). *Introduction to sociology*. Singapore: McGraw-Hill.
- Coleman, E. (1981). The developmental stages of the coming out process. *Journal of Homosexuality*, 7(2-3), 31-43. doi: org/10.1300/J082v07n02_06
- Everett, E. H. (1962). *On the theory of social change: how economic growth begins*. USA: Homewood, Illinois: The Dorsey Press.
- Weber, M. (1964). *The theory of social and economic organization*. New York: The Free Press.
- Schleiermacher, F. (1998). *Hermeneutics and criticism*. England: Anglia Polytechnic University, Cambridge.
- Thich, N. H. (1991). *The miracle of mindfulness*. UK: Rider Publishing.